

Lars N. Dyrland

Skudeneshavn

Lars Nordnes Dyrland var nest eldste sønn til Erling og Inga Dyrland. Han var født i Skudeneshavn 31. oktober 1922. Som sin far og broren Einar valgte han sjøen som sitt arbeidssted. Han var ikke gamle karen da han mønstret ut i desember 1939. Lars synes allikevel å ha vært målbevisst, han valgte «kjøkkenveien». Som vi ser av hans fartsoppgave, startet han som messegutt og endte som stuert.

Lars mønstret ut 12.10.1939 som messegutt og kom til å stoppe ombord fram til 12.6.1942. Etter ett år som messegutt, avanserte han til byssegutt og siden gikk han gradene oppover til han 1.4.1942 ble 1.kokk. «Banaderos» gikk i fart mellom Østkysten av USA og Brasil og da dette var kjølebåt, var lasten sannsynligvis frukt eller kjøtt. 2.6.1942 ble den norske båten «Bremanger» torpedert av den tyske ubåten U-578. «Benaderos» var i samme farvannet, og 4.6 ble den ene av «Bremanger»s livbåter tatt opp med 17 mann av besetningen og alle overlevende ble satt iland i New York (NS II, s. 96). Lars var med på denne redningsaksjonen, men mønstret kort tid etter av i New York 12.6.1942.

Etter litt over 2 måneder i land, mønstret Lars ut som kokk på motortankeren «Vanja». Han skiftet nå farvann og kom over fra de forholdsvis rolige tilstandene han hittil hadde hatt til konvoitjenesten og alt det denne førte med seg.

I bind II om Nortraships flåte (s. 212 ff) finner vi denne beskrivelsen: «I desember 1942 etablerte de allierte et fast grep om den militære situasjon i Nord-Afrika. Den britiske 8. armé hadde stanset og tvunget det tyske Afrikakorps tilbake ved El Alamein. Fra øst og vest ble de tyske styrker presset av allierte panserdivisjoner, mens allierte sjøstridskrefter gikk løs på de tyske/italienske forsyningskonvoier.

Til gjengjeld var tyskerne fullt oppmerksom på viktigheten av de allierte forsyningskonvoier til Nord-Afrika. Offensivens enorme behov for våpen, materiell og drivstoff la beslag på uforholdsmessig mye tonnasje. Konvoiene ble utsatt for sterke og besluttsomme angrep fra tyske ubåter og fly slik at farten på Nord-Afrika ble noe av det mest farefulle allierte handelsskip kunne dirigeres til i denne tiden.

Utenfor Gibraltar samlet ubåtene seg til angrep på tankskipkonvoiene. Disse kom nå direkte fra Trinidad uten å ta veien om Halifax og konvoiene i Nord-Atlanteren. Tid og tonnasje ble spart på denne måten.

Den første direkte britiske konvoien, TM 1, avgikk Port of Spain i slutten av desember med ni tankskip eskortert

av en jager og tre korvetter. Tre av tankskipene var norske: «Vanja», «Albert L. Ellsworth» og «Minister Wedel». Om-trent samtidig bega U 514 seg på hjemvei etter avsluttede operasjoner i Det Karibiske Hav. Den fikk tilfeldig kontakt med TM 1, skygget den og rapporterte kurs og fart til det tyske hovedkvarter, som satte 11 ubåter i bevegelse for å vente på konvoien syd av Azorene.

Før U 514 mistet kontakt med konvoien, fikk den tilføyet den det første slag. Søndag 3.1 ble «British Vigilance» torpedert og etterlatt som et folketomt vrak. Det britiske admiraltet visste nå at konvoien stevnet mot en stor fare og besluttet å dirigere den langs en annen rute. For å nå fram måtte signaler sendes via amerikansk radiostasjon. Sendingen ble ekspedert derfra kl. 1400 den 3.1, men da man i 2200 tiden om kvelden mottok eskortens fiendemelding med posisjon, forsto man at signalet ikke kunne være mottatt. Det ble derfor gjentatt neste dag. Nødvendigheten av radiotaushet gjorde at admiraltetet ikke kunne vite, bare håpe, at signalet var mottatt og dechiffrert. Fredag 8.1 kom neste fiendemelding fra konvoien. Den lå da på originalkurs og hadde følgelig ikke mottatt signalet om kursforandring.

Skytterne på «Vanja» rapporterer: «... 8. januar kl. 1950

ble «Albert L. Ellsworth» og commodoreskipet «Oltenia II» torpedert. Vår kanon og alle tre maskingeværer ble øyeblikkelig bemannet. Omtrent fem minutter etter torpederingen oppdaget vi på kanonplattformen tvers om styrbord en ubåt som gikk mellom konvoien i motsatt retning. Vi fyrte et skudd etter ubåten, men skuddet gikk over, og ubåten forsvant i mørket. Vi holdt fullt mannskap ved kanonene hele natten...».

M/T «Albert L. Ellsworth», kaptein Thorvald Solheim, var lastet med brenselolje for Gibraltar. Torpedoen, som kom fra U 436, korvettenkapitän Seibicke, traff i babord side akterdekk med en voldsom detonasjon. Oljelasten flammert opp og jaget folk fra borde i all hast. Vakthavende i maskinen tok seg tid til å stoppe motoren, en plikt som nesten hadde kostet ham livet. Da han kom opp på dekk, måtte han uten videre stupe over rekken. Heldigvis hadde hele besetningen forøvrig klart å lære båtene før flammene tok overhånd, og den ene båten fisket maskinisten opp. Han var da svart av oljen som flommet ut av sprengåpningen i skutensiden. Like ved gikk «Oltenia II» til bunns med stort mannskapstap, men de norske livbåtene rodde nå de overlevende til unnsetning og fisket 20 mann opp fra oljehavet. Flere opplivningsforsøk ble foretatt med hell, men noen av de britiske sjøfolkene var allerede døde da de ble funnet. Jagern «Havelock», som i mellomtiden hadde utført et resultatløst synkemineangrep mot en ubåtkontakt, hadde klokken 2120 alle de reddede ombord. «Albert L. Ellsworth» sto da i lys lue fra for til akter og ble forlatt.

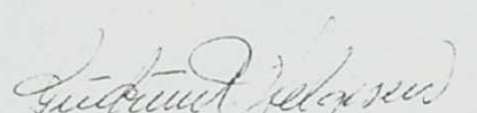
Vraket ble neste dag sendt til bunns med artilleriild fra U 436 i posisjon 27°57'N 28°50'W.

Ut på natten kom tre ubåter i skuddposisjon. U 575, kapitanleutnant Heydemann, traff «Minister Wedel» med en torpedo fra hekkørret og panamaskipet «Norvik» med en torpedosalve fra baugrørene. Kort etter sendte U 442 en torpedo inn i briten «Empire Lytton». Den tredje ubåten ble holdt i sjakk av synkeminene fra «Havelock».

M/T «Minister Wedel», kaptein Wilh. J. Wilhelmsen, lastet med 9.000 tonn brenselolje for Gibraltar, ble truffet kl. 0320 i styrbord forskip, krenget sterkt over og lot til å ville synke. Alle mann kom vel i båtene og ble tatt opp av eskorten. Da det ble lyst, gikk «Havelock» opp under «Minister Wedel», som ennå fløt og satte kaptein Wilhelmsen, maskinmesteren og tre mann ombord for å se om skipet kunne berges. Man konstaterte at dette ikke lot seg gjøre foreløpig, og vraket ble forlatt ved middagstid. To dager senere kom kaptein Wilhelmsen tilbake i et annet eskortefartøy, men da var «Minister Wedel» forsvunnet. Vraket var blitt sendt til bunns av en torpedo fra U 522 i posisjon 28°08' N 28°20' W.

Skytterapporten fra «Vanja» fortsetter: «... Omtrent ti minutter etter torpederingen av «Minister Wedel» dukket en ubåt opp aktenfor oss rett i vårt kjølvann ca. 200 yards av. Vi fyrte etter den med kanonen, men på grunn av mørket var det vanskelig å innstille siktet og gjøre bruk av kikkerten. Det ble fyrt tre skudd etter den, men ingen traff. Etter det tredje skuddet dukket ubåten. Det ble

Fødselsnr./ Birth no.		Etternavn/ Surname		For- og mellomnavn/ First and middle names							
31.01.22		DYRLAND		Lars Nordnes							
Fartøys navn/ Name of vessel		Stilling/ Rating		Tiltrådt/ Service from		Frustrådt/ Service to		Hyre fra/ Wages from		Hyre til/ Wages to	
BANADEROS		messeгутt		12.10.39		1.10.40					
BANADEROS		byssegutt		1.10.40		1.2.41					
BANADEROS		2.kokk		1.2.41		1.4.41					
BANADEROS		1.kokk		1.4.41		12.6.42					
VANJA		kokk		17.8.42		19.3.43					
JAMES HAWSON		2.kokk		3.7.43		4.9.43					
JAMES HAWSON		1.kokk		4.9.43		16.12.44					
HARPEFJELL		kokk		13.1.45		1.6.45					
HARPEFJELL		stuert		1.6.45		3.10.45					
RIO BRANCO		kokk		15.11.45		27.11.45				(Syk)	

 Gudrun R. Helgesen e.f.

samtidig skutt på ubåten med antiluftskyts fra «British Dominion», som var på vår styrbord side... vi holdt nå tre mann på vakt ved kanonen døgnet rundt resten av reisen. Vi var nå tre skip igjen av konvoien og ble eskortert av to av korvettene, da de andre ble liggende igjen ved de torpederte skip. Kl. 1230 samme dag signaliserte eskorten at den lyttet ubåt, og straks etter ble vi var en torpedostrøpe om babord, som kom rett mot oss. Ved å gi hardt babord ror unngikk vi såvidt torpedoen som passerte oss rett foran baugen...». Det var U 134 som hadde sendt tre torpedoer mot «Vanja». Ubåtsjefen trodde han hadde truffet med alle tre, men de tre detonasjonene han hørte stammet fra eskorten som samtidig slapp synkeminer over en ubåtkontakt.

Søndag 10.1 omtrent klokken 2200 ble «British Dominion» torpedert. Den sto momentant i lys lue, og i lys-skjæret fra den fikk vi med det samme se ubåten på babord side av vraket ca. 300 yards av. Vi endret kurs til babord og hadde båten litt på babord låring og var ca. 400 yards av den. Vi åpnet øyeblikkelig ild. Fra babord Colt på broen ble hele magasinet på 200 skudd sendt rett mot ubåten. Lyskulene såes å gå rett i den. Første skudd fra vår 4-tommer var bom, det annet traff ubåten midt i skroget under tårnet, og det hørtes en hvislende lyd og et smell. Det tredje skuddet gikk foreom. Det fjerde skuddet traff nøyaktig der ubåten forsvant. Det fortsatte å komme røyk opp der ubåten ble borte. Røyken steg ganske høyt og ble stående lenge. Vi innstillet skytingen...». Denne ubåten må sannsynligvis ha vært U 522, kapitanleutnant Schneider, som rapporterte å ha truffet to tankskip. Den ene detonasjonen stammet rett nok fra «British Dominion», men den andre var en synkeminedetonasjon fra eskorten og ikke treff i «Vanja». Ubåten kan også ha vært U 571, kapitanleutnant Möhlmann, som et kvarter senere skjøt en salve torpedoer mot «Vanja» og bommet. Det er i alle fall en kjensgjerning at «Vanja»s utmerkede skyting bare oppnådde å tvinge ubåten til å dykke.

Konvoi TM 1 var nå redusert fra ni til to skip: «Vanja» og «Cliona». «Vanja» ble ført av kaptein Arne Andreassen. Mandag kveld og torsdag morgen forsøkte ubåtene å oppnå noe de aldri klarte under hele krigen, å utsette en konvoi fullstendig. Eskortten var da blitt forsterket med 3 jagere, og angrepet slo feil. Den 14. januar 1943 ankret «Vanja» og «Cliona» på Gibraltars red.»

Etter denne dramatiske turen gikk «Vanja» tilbake til amerikansk havn. Lars var med høyst en tur til, for han mønstret av i New York 19.3.1943. Han hadde mange slektninger og venner i denne byen.

Lars tok seg en velfortjent friperiode etter opplevelsene med «Vanja». Men 3.7.1943 mønstret han ut som 2. kokk. Han ble ombord til 16.12.1944, da han gikkr iland i New York. I mellomtiden har Lars avansert til 1. kokk. Vi kan ikke finne ut hvor båten gikk i dette tidsrommet, men Storbritannia og Middelhavet var det mest sannsynlige.

Da Lars mønstret av, nærmet den siste krigsjulen seg og han tilbrakte denne i New York blant slekt og venner. Men allerede 13.1.1945 tok han påny hyre som kokk på «Harpefjell». Dette var en av de båtene som gikk på Lakene i USA og også i transatlantisk fart. Det nærmet seg slutten på krigen i Atlanteren og det var matvareforsyninger som var viktigst nå. Selv om det ennå forekom spredte ubåt-angrep, så anså tyskerne at slaget var tapt. I januar ble de siste båtene torpedert i Irskesjøen. Den ene var D/S «Vigsnes» hvor Thorvald Høines var 1. maskinist ombord. På Østkysten av USA ble tankskipet «Katy» senket 23.4. 1945. Tor Jacobsen fra Skudeneshavn hadde mønstret av turen før den ble angrepet. Fartøyet klarte seg og kom til havn for egen maskin.

Lars stoppet ombord i skipet fram til 3.10.1945. Han avanserte til stuert 1.6.1945 og nådde således til topps i sin bransje.

Lars kom hjem til Norge for en kort periode, men han utvandret til USA og slo seg ned for godt der borte.